...idová knihovna a čítárna

...Ostravu a okolí".

...knihovní.

1. Knihovna jest veřejná. Knihy půjčují se každému, kdo se o ně přihlásí a knihovníku je znám, nebo osobou knihovníku známou přiveden. Kdo je členem spolku knihovního, může poslati pouze lístek členský. (Kdo se chce státi členem přispívajícím, zaplatí 50 kr. zápisného a platí pak 10 kr. měsíčního příspěvku.)

2. Členům spolku knihovního půjčují se knihy zdarma, nečlenům půjčují se knihy na zálohu 50 kr.; tito mohou při vypůjčování knih dobrovolnými dary knihovnu podporovati.

3. Kniby menší půjčují se na 14 dní, větší na 4 neděle. Kdo by do té doby knihy neodvedl, k tomu poslán bude sluha spolkový, jemuž zaplatiti jest 10 kr. od cesty a knihu odevzdati.

4. Více než 3 svazky knih nelze za žádných podmínek vypůjčiti.

5. Čtenáři nemají práva knihy mezi sebou si půjčovati; jinak mohou pozbyti práva knihy z knihovny si vypůjčovati.

6. Vypůjčené knihy buďtež co nejvíce šetřeny.

7. Za knihu ručí ten, kdo si ji vypůjčil a musí ji v tom případě, že by knihu ztratil, poškodil neb nápadně pošpinil, zaplatiti nebo novou knihu opatřiti.

8. Čítárna jest v oznámené dny každému bezplatně přístupna.

Z výboru

spolku „Veřejné lidové knihovny a čítárny

pro Mor. Ostravu a okolí".

MORAVSKÁ AKC. KNIHTISKÁRNA V BRNĚ.

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

BÁSNĚ

ALOISA SVOBODY.

V PŘÍBRAMI.
Tiskem Jos. Kadečky. — Nákladem vlastním.
1888.

Památce

SVÝCH DRAHÝCH RODIČŮ

posvěcuji tyto verše.

A. S.

DÍL I.

Svým rodičům.

Vy s výšin jasných na mne hledíte
— znám hvězdy ty, v nichž duše vaše sídlí —
i na mé touhy, s nebe spadlé sny
se zlomenými křídly.

A vzduchem k vám můj výkřik zalétá
tak zoufalý a v noci tmách se tratí,
že zde tak sám — tak sám a nešťasten
si v černé noci musím zaplakati!

Pak spínám ruce k oněm výšinám
z údolí bolesti, syn vzpomínek a bolů
a na ty hvězdy dlouho pohlížím
a zdá se mi, že rozprávějí spolu.

I chytám jejich třpyt — tu tajnou řeč —
v hloub duše mé ta zoře mocně tryská
a slyším hlas tak teskně jímavý,
zda posud vzpomínám, zda se mi ještě stýská.

Ó vzpomínám, vy duše předrahé,
zvlášť v dobách těžkých volám po vás v pláči,
ó cítím, co to žíti bez otce,
bez matky úsměvu, jenž na ráj právě stačí.

Ba stýská se mi, žalno povědět,
a vím, že není pomoci ni rady,
kdybych si zrak i srdce vyplakal
a volal po vás všady!

A v těchto chvílích vždycky přemítám,
že umřít pro vás bylo by tak sladko!
Vždy mne to táhne k vám, vy hvězdy divné,
tam nahoru — tam k vám — ach otče, matko!

Nuž s výšin jasných patřte na mne dál,
vy hvězdy smutné, rodiče mí drazí,
na moje touhy, s nebe spadlé sny
i v duši mou, v níž víc a víc to mrazí....

Andělíček.

Pošeptal mi andělíček
v zimy truchlém čase:
»Bude líp, jen co se zaskví
vesna v první kráse.«

Pošeptal mi čarozkazku,
plno vábných zvěstí,
že ta stará zima v hrudi
chová jarní štěstí.

Že zas všecko usměje se
v teplé zoři slunka,
i ta v tom mém srdélenku
rozbolená strunka.

A že v mojí duši choré
zhyne bolesť stará,
jež vždy mými zpěvánkami
jako plamen hárá...

A já čekal na to jaro,
vábné zkazce věřil,
ač se večer ducha mého
v noc již kvapně šeřil.

Prchnul čas a vesna přišla
v divuplném plese
a já čekal, kdy as štěstí
na mne usměje se.

Kdy as boží andělíček
přiletí mi k skráni
a v mém srdci změní v květy
zimy umírání...

Marná touha, marná naděj!
V útrap reji plachém
chvěl jsem se zas bolem starým,
hořkým, trapným strachem.

A já cítil, jak v mé duši
pučí bolesť stará,
kterak mými zpěvánkami
jako plamen hárá.

A já cítil, jak v mém srdci
do poupátka vkleta,
v jara luzném usmívání
pučí — voní — zkvétá...

Umíš šeptat, andělíčku,
pohádečky krásné,
žel, mně štěstí nepřinesly
ani těchy spasné.

Pošeptals mi, andělíčku,
pěkná zvěsť to byla,
zaplať Pán Bůh, aspoň píseň
dneska mi z ní zbyla.

Paprskům.

Kam srší vesmírem váš zářný let,
ať rázem tryskáte, ať mihotem či plaše,
to všecko kol je vaše.
Vy osvítíte celý boží svět!
Ó skaňte jednou, paprskové zlatí,
v ta srdce, která věčná bída chvátí,
kde tma, kde tma, kde tma,
a rozsvěťte tam věčnou lampu víry
a vyžeňte ztad pochyb hrozné štíry,
ať srdce ono jednou poklid má.
A v srdce tryskněte, kde věčný led a sníh,
kde bolů táhnou husté, černé mraky,
zkad zní jen pláč — a smích, ach zoufanlivý smích
— — — —
a v moje taky!

Táhne jaro...

(1880).

Táhne jaro z květných krajů,
táhne přes doly,
přes ty hory, šumné bory,
plné snů a divných tajů,
věř mi, dítě — příliš litě,
ach, to zabolí...

Táhne léto žárným krokem
podzimku již vštříc
a my spolu plni bolů
zříme za ním vlhkým okem,
jak už mizí, smutku přízí
tká nám bledou líc.

Táhne zima zvolna k předu,
k lásce pozdě již...
Pozdě sníti ve tmách žití,
vždyť to srdce jako z ledu — —
než se vrátí snové zlatí
z jara — srdcem spíš, ach spíš...

Jen slzu!

(1880).

Jak rád bych aspoň slzu uronil,
jež za tvá ňadra bělostná by padla,
v níž srdce mé by touhou oživlo
a vzplála zas má píseň pouvadlá.

Jak rád bych aspoň slzu uronil
tak vřelou, něžnou, třpytivou a jasnou,
v níž zasvitly by všecky luzné sny,
jež ve tmách žití nad námi již hasnou.

Jak rád bych to! Leč schází mi již slz,
ty všecky na tvé vyplakal jsem hrudi
v těch čarolunných jara večerech,
jichž vábný zjev mne posud do snů pudí.

Ó předrahá, ty sama dobře víš,
co v spěchu klamných roků dal bych za to,
kdyby se vrátil dětských snění čas,
ta doba tuch a večerů těch svato!

Ba nevrátí, ó to již také vím,
i že víc nesmím na tvém plakat srdci,
že musím cit svůj na vždy zavraždit
a srdce své v žár zapomnění vrci.

Však také vím, až mnohý přejde rok
a tělo mé až krýt se bude hrudou,
že často v taji v bílá ňadra tvá
tvé horké slzy za mne kanout budou…

Ó marně planeš...

(1886).

Ó marně planeš, bledá hvězdo má,
ó marně kyneš svatým leskem svým,
tvůj jas, toť mír, toť života je klid
a srdce mé dlí v klidu hřbitovním.

Ač s chvějnou duší přijímám tvůj kyn,
tvých sladkých očí něžný stříbrojas,
již nevylíbáš z hrudi mé ten cit,
jenž dřív mne blažil, plný vnad a krás.

Tak svítí měsíc v šero hřbitova
do křížů omšených a v dumných hrobů řad,
tak vrhá slunce žár svých paprsků
do rokle černavé, zkad zeje tíseň, chlad...

Tobě.

(1887).

Tu slzu, která tryskla z tvého oka
po krátkém, avšak mocném citů boji,
ve náruč chytla písně mojí sloka,
já dobře porozuměl duši tvojí.

Ó díky, díky za ten soucit pravý,
za tichý projev tvojí krásné duše,
ta slza vroucí dnes mi ještě praví,
co ani snít jsem nesměl v jemné tuše.

A nyní smím — — jak básník vyznat mohu
přírodě volné, co mou duši tísní,
co blaží mne, proč modlím se zas k bohu
jak dítě kdys — teď vzdechem svojich písní.

Ó nevíš, nevíš, jakým vzruchem bouří
to srdce moje zpozdilé dřív, divné,
to duha jesti pro mých citů bouři,
v níž ruka boží slitováním kývne.

A jako dříve, nežebrám víc o klid,
jenž prch mi vichrem, dovedu zas toužit,
že v kámen chtěli snahy moje proklít
ve vlny písní chci se za to hroužit.

Pán Bůh ti zaplať, duše věčně drahá,
za útěchu, již dalas písničkáři,
za chvilku štěstí, za ten kousek blaha,
jenž v noc mých snění spasným sluncem září.

Ta bude perlou, zlatem, drahokamem,
ji najde všude písně mojí sloka,
ta bude modlou a tvá duše chrámem
ta slza vroucí trysklá z tvého oka!

Ze hřbitovních melodií.

Tak ticho kol v té luzné básni šera,
že i ten hřbitov usnul s bolem svým,
a s nebe září lampa svatvečera
a činí mír ten ještě světějším.

A hřbitovem trysk náhle pablesk zlatý...
Ó shasni, svatá lampo, nezáři,
vždyť pod tvým leskem chvím se tuchou jatý,
že smrť mi píšeš siné ve tváři...

Jarni píseň.

Jdou jara luzné pohádky,
s hor mizí led a sníh,
ruče si skočil potůček,
jenž dřív byl něm a tich.

Zas radosť, ples a veselí
a všade ruch a šum,
v skřivaním tluku svatý mír
už stoupá k nebesům.

Stesk v srdci mizí na chvíli,
zas volněj dýše hruď:
Spi, žale, zasni v tento čas
a víc se neprobuď!

Dva hlasy.

I. Hlas rozumu.

Ty nesmíš tlouci, jak bys jenom chtělo,
ty srdce divné, zlostné, uminuté,
bys nenávistí a zas láskou mřelo,
jak dítě rozmarné a hrotem vzdoru tknuté.

Tak nesmíš, srdce! Uč se poslouchati
ne vášeň — vůle má když tobě velí,
sic tebe plamen divých citů schvátí
a ani čas tvé rány nezacelí!

Ó uč se trpět, strádat, méně toužit
i milovat — čím láska beznadějná?
Nač na dno moře pro perlu se hroužit,
když kolem potvor číhajících hejna?

Nač tolik trudu, tolik namáhání,
když vysoko ta hvězda v nebi svítí,
či mníš, že Bůh, jenž láska, slitování
jest největší — tu hvězdu v náruč chytí

a snese ti ji z legionu světů?
A ty pak — dítě — jako kdysi hravě
smět budeš zase v lásky tonout vznětu
a v náruč štěstí letět nedočkavě?

II. Odpověď srdce.

Ty starý pavouku, ty vetchý kmete,
slyš rozkaz můj: »Já stále budu tlouci,
nechť celý svět se do mé touhy plete,
já budu planout, milovat — být mroucí.

Mně směšna jest tvá vůle, která zebe,
tvé odříkání, při němž tuhnu v kámen,
mně vším jest eden, lásky svaté nebe,
jas oček snivých, kouzlo oblých ramen.

Já nechci strádat, v černou kutnu mnicha
svou sílu tajit, mořit se a nýti.
Jak tichošlápek zvolna bít a zticha
a nesmět toužit, lkát i sladce sníti.

Nechť duje vichr nepřízně a zloby,
já láska jsem a milovat chci věčně,
vždyť láska jest, co po věky mne zdobí
a jí chci zůstat věrno nekonečně!

Ó moře lásky, vlévej se jen ve mě,
hoř svaté nadšení, vy sny i touhy
vzrůstejte v nitru, pějte přetajemně — —
vždyť beze mne tvor byl by kámen pouhý!«

Matce.

1.

Po denní lopotě když v chudé klesám lože
a myslím o štěstí, jehož taks málo dal
v ty zemské prostory, ó nevystihlý Bože,
a proč nám údělem vždy nevděk, trud a žal:
Když v duši mou své drápy tygr pochybností,
jenž na dně srdce spí — již lačně zatíná,
když v mozku mém to vře, krev kypí, prahnou kosti
a člověk rukou svých již ani nespíná:
Tu náhle v bouře tmy jak spásy zoř když skane
tvůj úsměv, matko má, se tiše objeví,
v klid srdce skolébá, hněv se skrání mi svane
a mně se uleví — — —

A ty pak s úsměvem se dlouho, dlouho díváš
v mou duši zbouřenou a slyším kárný hlas:
»Což dosud, synu můj, v tom snu tak divným býváš,
jak kdysi před léty dnes mám tě spatřit zas?«
A v hlase tom je tolik soucitu a lásky
a tolik něžnosti, až rosou vlhne zrak,

v mé duši hudba zní a pohádky a zkazky
se opět vrací tam — a je mi volno tak!
Pak klidně usínám, jak v tvém bych, matko,
klíně
spal dlouhým tichým snem, tož dětství sladkým
snem,
mně sní se o ráji, o štěstí, o nevině,
o všem, co ztratil jsem v tom žití klopotném.

Ach jednou přál bych si, až na své lože klesnu,
usnout tak tichounce, tak náhle, bezděky,
pak prosím, matko, přijď — usměj se na mne
ve snu
a nech mne umřít tiše — na vždy — na věky...

2. (1884).

Já nemoh nikdy vsnít se ani
v tu možnosť tvojí ztráty!
A hle již přes rok ty tu nejsi
ni ten tvůj úsměv dobrý, zlatý.

A já tě posud vidím, vidím
s tou tváří ustaranou,
jak vyčítáš mi moje písně
a jak ti z očí slzy kanou.

Jak změnil jsem se v krátké době
a jak jsem divný teď v tom žití
a ptala ses, co při těch písních
mé srdce asi ždá a cítí?

Ó kdybych moh tě vyrvat z hrobu,
matičko drahá, silou svojí,
ukázat tobě ňadro celé,
kde srdce tluče v nepokoji.

Kde tolik proudí vřelých citů
a v každém hoří bolná touha
po tobě, po tvé vráskné tváři,
již hnětla vždycky bolesť dlouhá.

Já vyrval bych ti všecky písně
z té rozbolené svojí hrudi,
snad pak bys mohla zažehnati
tu bouř, jež nade mnou se žene,

jež stahuje se, zývá z mračen
a bleskem, hromem bude tlouci!
Ó matko drahá, zachraň v bouři
to dítě svoje mroucí, mroucí...

3.

Fialka ještě nerozkvětla,
nepřišli zpěvní ptáci z jihu
a ty tak znikáš — v okamihu
tak příliš, příliš záhy.

A mně ta bolesť tuze hnětla,
že povědět jsem nemoh ústy,
jak bez tebe ten svět mi pustý,
jak život tvůj mi drahý.

A mně ta bolesť v hloubi vnikla
a zapustila tam svůj kořen,
já výčitkami často mořen
úkradem plakal, plakal...

A v chvíli té, co duše vzlykla,
co ucítil jsem ostnem v hrudi,
to po čase se v písni budí,
již jsem tak dlouho z prsou lákal...

Lidské štěstí.

Je lidské štěstí chaloupka
na porozryté stráni,
tak právě pro dva stvořena
a jenom Bůh ji chrání.

A jeden-li ji opustí,
již prázdno, chlad z ní zeje
a kdo v ní zbyl, pne ruce své
k nebesům z beznaděje...

A někdy sotva postavil
ji člověk v potu tváři,
již chodí šakal kolem ní
a živly se tam sváří.

A co jsi v potu zbudoval,
to mrazný vichr zničí,
a v ruinách pak vidíš jen
své snahy trpasličí...

Mladosti.

Opředen pohádkou čarovnou
vzpomínám rodné své chaty,
na ten kout milý, útulný,
teplý jak paprslek zlatý.
Vzpomínám, v hlavě šíleno,
slza mi za ňadra padá,
vzpomínám — v srdci teskno mi,
v srdci, jež dlouho již strádá.

Kde jste vy chvíle dětinné,
vy doby dětského blaha,
darmo si na vás vzpomínám,
marna je tužeb mých snaha!
Na vždy jste ulétly, na vždycky
jako ten větříček z houští,
který se v šumném poskoku
do světa v dálavu spouští.

Darmo se do snů utíkám,
darmo zpět v život ten toužím,
nadarmo v luzné ty pohádky
zmdleného ducha též hroužím.
Jako svit zářného slunéčka
ve sny zří chata mi rodná
a v očích paprsky matných slz
a v srdci bolesť dlí hlodná...

Mladosti, stará písničko
vábná — tak sladká v svém zjevu,
co se již pro tebe zhýřilo
snění, tuch, tužeb a zpěvů,
co se již pro tebe nalkalo,
napělo v každičké duši,
byl by již z toho ocean,
o němž se v báji jen tuší!

Mladosti, jaro bez mezí,
ty máji života krásný,
rájů ráj kouzlící každému,
bohatý na tužby, na sny —
kdy se vás zhostí duše má,
vy doby, rodná má chato? —
Či na vás věčně myslit mám,
že jsem tak bídným — ach za to?

Horám.

Vy hory v temné dálavě
jak zjevy bájných duchů,
proč, když se ve vás zahledím,
stane mi srdce v ruchu?
Proč z řas mi slza vytryskne
a vzdech se loudí z hrudi,
vy hory v temné dálavě,
proč mne to k vám tak pudí?

Vy hory modré, lesnaté,
proč v smutku po vás toužím,
když v zlatý pohár minula
svou celou duši hroužím?
Proč slyším šeptat pohádky
tak vábivě, tak tiše,
jako když v lesa hlubině
zefýrek touhu dýše?

Vy hory v temné dálavě,
váš klín to všecko tají,
co jsem kdys kochal v nevině
v tom žití teplém máji!
Tu vrásknou líci babičky,
ten úsměv děda zlatý,
těch písní prvních jiskerky,
ten podkrov rodné chaty...

Ó šílil bych, vy hory tam,
když na vás patřím s touhou,
jak v klidu dál se modráte
s tou slunka třpytnou prouhou.
Vy mlčíte — a v lesích těch,
jež témě vaše kryjí,
jsem všecko, vše, ach, pochoval
s tou dětskou poesií...

Ó šumte dál, vy lesy tam,
vy hory modrejte se,
je pozdě, po všem veta již,
i po tom svatém plese.
Teď uschlý stvol mám z růží snů,
teď vzpomínky jen pouze
a s nimi kráčím životem
tak dlouze již — ach dlouze...

Vy hory v temné dálavě,
vás nikdy nezabudu,
vás vezdy musím vyhledat
si k štěstí v žití trudu.
Ó nezhrdněte písní mou,
jíž z hloubi duše rvu si,
při níž jen člověk dvojnásob
svou bídu cítit musí!

Ranní zpěvy.

Vzplál východ v červáncích... Vstal ze tmy césar
světla
a zbudil život všade.
Květ každý voněl, plál jak čarodějná metla,
vše píseň vesny mladé.
Tlum třpytných paprsků se v rosné trávě koupal,
jež tála v žhavý rubín,
dech země s hymnem ptáků vesmírem již stoupal,
má píseň z duše hlubin.
A ranní vonná pára jak dým ze kadidla
se ku nebesům nesla,
kde jako cherubín, když sepne řásná křídla,
v jas věčných hymnů klesla...
A klidno, sladko tak, že nadšen básník cítí,
jak srdce v zpěv mu taje,
že ranní tento klid údělem v našem žití
jest ztraceného ráje.

Ó svaté nadšení! Ó touho zašlých rájů!
Ó míre, lásko žití!
Jste problem kouzelný v té knize věčných tajů,
v níž tvor se — tvorem cítí!
Že, krásná přírodo, tvůj v srdci pozdrav ranní
dnes cítit každý musí!
Nechť nadchneš, vzbouříš, nechť tvá krása smrtně
raní,
nechť drtíš srdce v kusy!...

Ty básni nesmírná! Ty věkověčný taji,
kdož pochopil tě z lidí,
již v klíně tvém se rodí, žijí, umírají
a v něm svůj úděl vidí?
Kdy ze chmur problemů, jež krásy tvoje halí,
jen paprsk pravdy zjasní
tvá kouzla všemocná, v nichž tvor jen sebe šálí,
kdy?! nesmírná ty básni!

Krůpěj rosy.

Do kalicha bledé růže
sprchla chvějná záře rosy
jako slunka paprsk zlatý,
zářivý a v plápol vzňatý,
jako prouha pestré duhy,
jež tká nebem pěkné stuhy,
když v to vlahý deštík počne
krůpěje své házet skočné,
o něž lačná země prosí.

Sprchla s listu, na němž dlouho
v tiché noci sladce spala
zlatoskvoucí krůpěj rosy;
zřela již, jak pod ní prosí
růže bledá s očkemděcka,
jak se chvěla, třásla všecka,
když pral do ní úpal slunce,
větřík tančil na korunce,
kam se s bázní schovávala.

Což tu pnula malé ručky
bledá růže ze kalicha,
když třás nad ní větřík listem
a když v lůně její čistém
octla se tu těžká, plná,
duhová a čaroslnná
krůpěj rosy, krůpěj rosy,
o niž v denním žáru prosí,
po níž mře a sní a vzdychá.

Pochod vichru.

Hoj, již vichr dal se v pochod!
Jak to vzduchem bubnuje,
víří, skučí, jásá, sténá,
šílí, skáče, tancuje!
Tisíc tonů rozvášněných
strh dnes vichr ve svůj rod
a přírodou divě hučí,
že se dal již na pochod!

Ze skal černých dnes si vyšel
zkazit svátek Vesmíra,
trhá sebou, škube, zmítá,
hlady ječí, skomírá!
Hoj, již našel první oběť,
již ji objal paží svou
a hned klesá mladý strůmek
zlomen v půdu ztepanou...

Slídí dál, rve všecko kolem,
co jen stojí za oběť,
ať to vadne, pučí, voní,
ať to prach či tvor či snět!
Teď se opřel v hnízdo ptačí,
s vytím strh je v prachu chmouř,
pak si v pochod dále hvízdá
divnou píseň — samá bouř!

Hoj, to pochod karnevalu
bez vůdce a pořádku,
smrti výlet v žírné kraje
v jeku, bouři, ve zmatku!
Děs a bouř — to píseň jeho
a smrť v ní má za heslo:
»Všecko zdrtím, zničím, zhubím,
co v mou náruč neklesło!«

Jak se Vesmír strachy třese,
hle, jak chví se ubožák!
Na srdci mu pláčou stromy,
každý květ a brouk i pták!
Vše se shýbá, k zemi tlačí,
tiskne, leze do skulin,
neb čím pohrd vichor v spěchu,
schvátí déšť, ten mraků syn!

Hoj, to divný svátek slaví
Vesmír, když pln žalů je,
když se vichr dává v pochod,
bouří, skáče, tancuje.
Když rej tonů rozvášněných
trhá ve svůj lačný rod
a přírodou divě skučí,
že se dal již na pochod!

Z cest.

I. V rozvalinách Valdeka.

Sám v prostřed rozvalin jsem v strmé výši stanul..
Byl parný letní den, žár slunce s nebe kanul
ve zkolébaný les.
Se zrakem pohnutým jsem zíral v lesní tůni
a nevím posud čím, zda parnem, zpěvem, vůní,
jsem do snů tichých kles...

A časů minulých to genius v mou duši
svým křídlem zavanul a na skráň moji buší
ševelem tajných dum:
Já viděl slávu tvou, ó starý, vetchý hrade,
jak anděl Čechie laur na hlavu ti klade,
a slyšel vojů šum.

Pak z hlubin černavých vstal velký muž a slepý,
s ním davy rolníků, jimž v líci krev se lepí
a zmdlévá dech i krok —
já zřel tě, Valdeku, jak v mračen šípů, kouře
tvé valy klesají se hřmotem v prachu chmouře,
kde zmíral brat i sok...

A hrůzou jat jsem náhle klesal v zříceniny,
nad nimiž kroužil posud výpar dusný, siný,
jenž tvoji zničil moc! —
Když jsem se probudil, sám dlel jsem v strmé výši,
kol písní šuměl hvozd a měsíc z hvězdných říší
se díval v tichou noc...

II. Jsou kraje bez krásy...

Jsou kraje bez krásy, kam paprsk časem zbloudí
jak muška zářivá a okamžikem zajde,
jsou kraje bez krásy, jež povzdech z duše loudí,
kde hrůzný vládne klid, v němž duch jen trud
si najde.

Jsou kraje bez lesku, jež u věčném spí stínu,
zkad z chladných močálů jen mlžný fantom pne se,
ni květu nezříš kol, jen truchlou zříceninu,
nad kterou bázlivě svým křídlem jestřáb třese.

Jsou kraje mlčící jak srdce věčně stará,
kam paprsk nezbloudí, jenž vlny citů čeří,
jsou kraje zchmůřené, bez květů, písní, jara,
v nichž srdce bojí se a rádo v bídu věří...

Lvu v kleci.

Tu hřívu necuchej, lve, na své hrdé pleci,
již posud neshrbil bič krotitele děsný,
tož davu na vzdory, jenž oběť vidí v kleci,
k níž vstup si zaplatil a chechtot zjednal plesný.
Jen hřívu necuchej!

Však bleskem očí svých v ten dav se zadívej,
jenž za třpyt penízu um koupil tvého pána,
jenž okem zvědavým chce zkoumat vzpon tvých
oudů
a slyšet ten tvůj řev, jímž děsíš, vztekem plana,
však hřívu necuchej!

Spíš k hrůze zástupů do mříží drápem rej
a řevu majestátem celou poplaš boudu,
jen nebuď otrokem, jen ukaž vzdor a sílu
a nelkej »volnosti,« když kolem dav se šklebí
a hřívu necuchej!

Znám, lve, té kletby tíž, ó znám tu beznaděj,
být v kleci k obdivu a vzdorem tíhnout k nebi.
Jak cítím útrpnosť, ó nevíš, k tvému dílu,
jenž poušť tvou v tuto klec a v robství volnosť
změnil.
Leč hřívu necuchej!

Ten pohled nesnes bych, dost na soucitu měj,
jejž jiný, králi můj, by podat tobě lenil,
dost na té pohádce, jíž konejším se nyní:
My jsme si podobni — jen zticha, hned to povím,
teď hřívu necuchej!

Nuž v hloubi ňader svých má tichá slova skrej:
Týž očí věčný žár, jenž plá vždy leskem novým,
týž srdce boj a vzdor nás rovným, lve můj, činí,
týchž snění majestát — i vzpomínky — i pouta —
však hřívu necuchej! —

A hrdě stanuv pak on zíral v šumný rej.
Já tušil majestát, jak zdvih se náhle z kouta,
jak byl by pochopil, co tkal jsem v snění dál...
Já viděl majestát, když v rozmach lepých oudů
on zařval, pouště syn, div nezvrátil tu boudu
a hřívu rozcuchal!

Píseň poustevníka.

Kdo mučen bolestí a koho skrušil klam,
pojď jarní u večer v můj pomodlit se chrám,
kde v stříbře luny, hvězd
sní sladce pták i strom i v mechu brouček zlatý.
Pojď, večer vábný tak, pojď, se mnou budeš svatý
a v ruchu snů a tuch ti poví zbožný duch,
jak neskonale tvor zde šťastný, velký jest!

Pojď kleknout před Kristem, jenž před mou slují
pní,
tam čekat budem, až v červáncích rozední
se čarokrásný den.
A chceš-li, půjdem výš, zkad v širou dáli pne se
má velmoc, stromů řad... Jeť sladko sníti v lese,
když v snu i ratolesť, a duch se touží vznést
v modlitbách k nebi opojen.

Ó pojď a neváhej! Jak zurčí potok — slyš,
jenž kol mé jeskyně pryč prchá v svůdnou říš,
kde víc mne neznají..

On šťasten v písni té jak na modlitbách já jsem,
on, dítě, poskočí, když luna stříbří jasem,
ten něžný jeho tok, jenž se mnou dávný rok
sny o nebi tká potají...

Mně ničím slávy bouř, šum lidu, marný svět!
Ni touhy necítím, když zadumám se zpět
v to odumřelé »kdys« —
já v lese šťasten jsem jak laňka lepozraká
a jenom modlitba a zpěv mne posud láká
v vzpomínek sladkou říš: kdy Bohu byl jsem blíž
než teď, kdy stářím svad můj rys.

Víc neždám nad svůj mír ni nad své mysli klid,
jen po Bohu když mohu dětsky zatoužit
a zbožně zazpívat.
A věru zdá se mi, že les můj se mnou zpívá,
že Bůh mi rozumí, jenž ke mně jasem splývá,
že skytne pták i květ mé duši vůni, vznět
a modlitbě a písni burný chvat.

Ó pojď, ó pojď, kdo lkáš nad štěstím zhynulým,
kdo výhost dal jsi snům a tužbám minulým,
kdy prázdna je tvá hruď:
Ó pojď a modli se, pěj, v snění ponoř duši,

ať v písních pralesa pak poznáš, jak to buší
tak luzně v ňadru tvém vše touhy tepotem:
»Ó modli se a znovu děckem buď!«

Tož s mukou bolesti a koho skrušil klam,
pojď jarní u večer v můj pomodlit se chrám,
kde Kristus v záři hvězd.
Kde se mnou bdí květ, strom, pták, brouček
v mechu zlatý,
kdy Bůh je příroda a v modlitbě tvor svatý.
Pak v ruchu snů a tuch ti šeptat musí duch,
jak neskonale tvor zde šťastným, velkým jest...

Venkovský básnik.

Jsem králem snů a velká je má říš,
mám žezlo myšlének a zpěvů plnou číš,
zkad bleskem zářivým vzlet do mé duše tryská.
Smím letět do výše, kde mráčky bílé plují
a písně znám, jež z burných větrů dují
i lesa tůň, kde pták si výská.

Mně zdrojem úsměvným je slunná tvář
a těchou hvězdný svit a štěstím luny zář,
jež nitky stříbrné v mé chudé lože spouští.
Mně vším je příroda s tím klidem svatvečera,
i když kol pustí noc svá kouzla šerá
a slavík dumné písně z houští.

Kdo moh by více ždát? Ó všecko mám,
když v stráni lesnaté si plesným děckem hrám
a věnec blankytný si pletu z vonné chrpy,
když skočným zefýrkem se vhoupnu v žitné klasy
a dívek objímám ty hebké pasy,
jež ve snu hru mou rády trpí.

Ó všecko miluji: Když léta znavný pal
zem žíznivou a mdlou již rozpukal,
já řeky chladivé do vlnných rejí klesnu.
Pak s okem přivřeným se proudem nechám nésti,
jenž za mne v spěchu cestu dál si klestí
a šplouná, šeptá ve snu...

Nechť každý zvučně chválí radosť svou,
mně píseň postačí, když dětskou plesám hrou
a vínek z břečťanu 'si kolem skrání vinu.
Když v tůni lesíčka si verše hravé spřádám
neb z básní vesmíra si kytku skládám
a vzduchem v bájno plynu...

Ó štěstí venkova, ó kouzlo vnad,
v jichž sladkém objetí jest člověk věčně mlád
a šťasten myšlénkou a ve snách jako dítě!
Ó jara pohádky, ó léta svatá kouzla,
má duše ve vás navždy celá vklouzla,
jak ručí motýl v hocha sítě!

Jsem celý váš! Neb vy jste moje říš,
mé žezlo myšlének, mých zpěvů plná číš,
zkad duch můj nezdolný vznět bujarých snů pije.
Smím letět s písní svou, kde mráčky bílé plují,
smím s větry hovořit, znám, čím to dují,
a mou jest ptačí poesie.

Nechť každý hymnem chválí radosť svou,
mně píseň postačí, když klepe na skráň mou
a luna v lože mé své třpytné nitky hází,
když ve snu pol' si denně myslím o svém ráji
a sny a dumy mé se ňader ptají,
co ještě as mi k štěstí schází? — —

Karneval.

To je ten blázen, který verše píše
a duchem bůh ví kam až zalétá,
jenž »král jsem,« dí, »snů, myšlénkové říše«
a davem zvát se nechá »poeta!«

To je ten snílek, který škrábe cosi,
nad čím již ani nezaskučí pes,
nad čím již nám se oko nezarosí,
co mužné mysli v šprým je, smích a ples!

To je ten slaboch, který hrdě týčí
svou hlavu nad nás v hadrech nuzoty,
jenž gigantem se v snaze trpasličí
vznést touží z všedna pout a žebroty!

Nuž smějte se a řičte, hlučte: »Sláva!
Živio pěvci, laur mu losem buď!
Přineste číše, počni tance vřava
a nikdo čela svého nezasmuť!«

Hle, Prometheus v touze umořený,
hle, bídák, žebrák s křídlem nadšení,
ha, smějte se, vy starci, muži, ženy,
a děti křičte až do umdlení!

Dnes velký svátek přešel naše prahy,
dnes svatým dav, jenž rve se, výská, řve:
Buď sláva pěvci, který poklad drahý
v snu uviděl a k loupeži již zve!

Buď sláva mu! Živ budiž dlouhá léta,
až ve své touze »zpívat« scepení,
až umrazí mu oheň zima kletá
a v bláto schvátíme mu nadšení!

Hoj křičte, hlučte, neustaňte, dále,
týrejte zvěř ve spárech sokola,
živ básník buď — ti sláva, karnevale,
Evoe Bacche — řvete — do kola! — —

A nevěděl jsem, komu řev ten platil,
když v davu stál jsem v dumy pohroužen,
zda soše vycpané, již v bláto schvátil
dav se hlukem — či já byl básník ten?

Štědrému večeru.

Ó svátku tajemný, jenž vezdy s novým plesem
a s novou zbožností jsi od nás od všech slaven,
hle, mysl nadšenou a srdce vstříc ti nesem,
dnes člověk trudu prost a stesků všech buď
zbaven!
Ty věčně štědrý jsi: Pro dítky neseš dary
a svatou památku pro zbožné křesťany,
pro pěvce písní vzlet, pro kmeta zápal jarý,
pro krby rodinné mír v světě hledaný
a strůmek vánoční, zkad na sta písní kane
a vzpomínek do duše žitím rozbodané.

Proč s tuchou horoucí se každý těší na tě,
proč tvoji velebu si ve snách každý kreslí?
Sta duší jde ti vstříc v svém nejkrásnějším šatě
a všecky skvosty snů již na tvůj oltář snesly!
Kdo vzdálen rodiny, kdo dalek drahé vlasti,
ten z kruhu přátel pošle vzpomínku a vzdech,
jen kdo tak sám a sám bez přátel, bez účasti
ten večer prodlít má v slzách a bolestech:
Ten nejvýš nešťasten tíž kletby musí nésti
a cítit bídu svou — a v čelo bít se pěstí.

Ó štědrý večere, ó vznešený ty svátku,
kdo v písni vyzpíval tvou velkou poesii?
Ty v palác dolétáš a stejně jímáš chatku
a tvojí velebou již dlouhé věky žijí. —
Dnes anděl mladosti svou hlavou sklání ke mně
a slyším šeptat jej a slyším sladký ruch,
že v světa končiny se blíží přetajemně
s tvou širou velebou i spásy mocný duch...
Ó štědrý večere, ty hvězdo v lidské tísni,
ty věčně budeš žít, i v životě — i v písni!

O štědrý večer.

Sem před strom vánoční, vy dítky, spějte všecky
a jedno po druhém se stavte v plesný řad!
Hle, otec vážný tak sám vsnil se v život dětský
a dojat vzpomínkou vás líbá nastokrát.
A vaše dobrá máť? Ó vizte náruč její,
ten úsměv posvátný, v něm jihne trud i žal,
když její mozolné k vám ruce s dárky spějí,
v nichž štědrý Ježíšek se slastí pozasmál.
A což ten dědeček, jenž v koutku tiše sedí
a kývá šedinou, sám slze radostí,
ač ústa jeho už víc slůvka na to nedí,
přec vidět svatojas, jenž v oku jeho tkví!
Přec ve snách pomalu ta hlava kýve stará,
že ve svých vnoučatech se dočkal znovu jara.
Nuž patřte na ten strom, jejž Bůh vám poslal
z lásky!
Pst, ticho, tichounko, teď pastýř právě píská —
Ó zvuku čarovný té štědronosné zkazky,
proč hruď má úží se, proč srdce ruka stiská? —
Jak plesně, radostně ty trilky jeho znějí,
v nichž také prosí vás za štědrodenní dar:
Ó spěšte, dejte mu — hle zvuky stále znějí,
on chud je — venku mráz, tam píská — on tak stár!
— — — — — — — — — — — — — —

A nyní pohleďte, co se stromku to kývá:
Tu jab'ko úsměvné, tu kouzlo cukrovin,
tu bílá svíčička, jež smutně dohořívá,
tam panák čtveračný, jenž na zem vrhá stín.
To vše tak čarovné, že srdce sladce buší,
že v dumách hlava má zpět touží do těch dob,
že z mládí tento vzkaz mou táhne tesknou duší
jak rosa duhová na svadlých růží hrob — —

— — — — — — — — — — — — — —

A nyní klekněte! Nechť každé z vás se modlí
za dárek maličký, jenž s nebe v strůmek pad'!
A v svitu svíčiček nechť duch váš zbožně prodlí
u Syna Božího, jenž na vás patří rád.
Za péči otcovskou, za lásku dobré matky,
za děda pohádky, za celý boží svět —
nechť k nebi povznese váš zpěv se něžný, sladký:
Pst — slyšte, Ježíšek! — či modlí se to děd?

Nezoufej!

Když v troskách snů již stojíš samoten
a mníš, že nepřečkáš tu těžkou dobu,
v níž ráj se změnil na žalářní kobu
a v pustou noc nejkrasší vesny den,

kdy před tebou již bídy zeje hrob
a píseň pohřební ti úpí v truchlé duši,
kdy vzdechy tvé se v prázdné ztrácí hluši
tak bez naděje — beze stop —

kdy navždy ztratils víru ve život,
jenž otrávil ti všecky ideály
a ti, kdož kdysi lásku tobě lhali,
ti vpouští v srdce lhostejnosti hrot:

Ó nezoufej, vždyť nejsi v světě sám,
těch více, které otrávilo žití,
ti všickni s tebou soucit vřele cítí
a volají: »Pojď k nám,

ta pouta žalů nectná s duše střes
a setři slzu, jež se v líc ti plíží,
zde pohár těchy, veň kdo ret svůj hříží,
ten zapomnění v náruč navždy kles!

Ten jako gigant povznese se v dál
nad prosu žití, nade všednosť davů!
Nuž zjasni oko, směle vypni hlavu,
tys písní král!

Sem pohár písní, vichře vzletu duj,
sem pohár plný svaté poesie,
zkad vln se kastalských proud mocně lije
v tvou hruď, v tu temnou sluj!«

Nechť v troskách snů tak stojíš samoten,
zde poklady, jež lze ti k nohám snésti;
snad ještě z bolu vyzpíváš se v štěstí
a z temné noci zkouzlíš jasný den!

Memento mori!

Den za dnem prchá — jednomu v štěstí,
druhému v trudu — jak už to bývá.
Někoho sladká skutečnosť zhřívá,
jiný sny cestu v život si klestí.
Pomalu hynem — to cíl náš slední
v života ruchu, víru a bouři,
v objetí lásky — válečném kouři,
v své touze mocní — a v činu bědní.
A v ten ruch všední, v rozmach snů chorý
z oblaků hřmí to přes doly, hory:
»Memento mori! Memento mori!«

Je to jen chvilka — kapka v tůň moře
ten život lidský, ta drsná vřava,
za chlebem cesta chvatná a dravá;
úděl náš práce, odvěké hoře.
A přec-li někdy ve pohár blaha
smočíme rety — to jen tak mžikem;
mařit si štěstí — to lidským zvykem . . .
Čím sny a touhy? Čím svatá snaha? — —
A v ten ruch všední, v rozmach snů chorý
z oblaků hřmí to přes doly, hory:
»Memento mori! Memento mori!«

Slyšíš ten šepot žlutého listí,
co tiše na zem se stromů padá?
Cítíš tu tíseň zalehlou v lada,
dovedeš, tvore, z přírody čísti?
Zde kniha velká, čti v ní jen stále,
probeř ty její žlutavé listy,
v ní najdeš vezdy těchy zdroj čistý
i nechť to hřímá dále a dále
v ten náš ruch všední, v rozmach snů chorý
z oblaků šerých přes doly, hory:
»Memento mori! Memento mori!«

»Memento mori!« z kolébky k hrobu
po celý život v srdci ti úpí,
otázek na sta v duši tvou kupí
ta slova temná v každičkou dobu!
Znáš jejich význam? Cítíš tu tíhu,
ten balvan pravdy nitro jak tíží?
Z hlubin to letí, v blescích to kříží,
v umělce dláto, v básníka knihu
i v ten ruch všední, v rozmach snů chorý
stále to hřímá přes doly, hory:
»Memento mori! Memento mori!«

Memento mori, ty červe bídný,
jenž z prachu vzlétáš v nadzemské žití,
jenž mníš, že pravdu ruka tvá chytí

a hodí ji v svět — bůh ten je klidný
i k tvému žalu i na tvé touhy!
Ty zříš jen květy snů svých kol hynout,
s mrazivým vichrem do dálky plynout
a s hrůzou poznáš pak, člověk žes pouhý — —
a v ruch ten všední, v rozmach snů chorý
z oblaků hřmí to přes doly, hory
od věků stále: »Memento mori!«

Zmlknětež sváry, vlny se stište
odvěkých vášní — memento mori!
Stichněte zbraně — zapějte sbory
smíření píseň — tvorové slyšte:
Kterak to hřímá, hučí i stená
v oblasti celé, přes řeky, moře,
přes náš ples, lásku, touhy i hoře
v člověcká srdce silná i zmdlená
i v náš ruch všední, v rozmach snů chorý
z oblaků šerých přes doly, hory:
»Memento mori! Memento mori!«

Sylvestrovská.

Z pravěku tůně vyvalil
kolesa svoje čas
a kráčí světů prostorem
tmou, v bouř i slunce jas.
Čím je mu odpor člověka,
boj, touha, trud i žal,
čím tvůrčí sny, čím plodný ruch,
čím lidstva ideal?

On kráčí nikým nerušen
s ledovou tváří v před
a pod ním v prachu leží vše,
co stvořil ducha vznět.
Těch málo jest, svůj kteří vzdor
mu vryli v drsnou tvář,
jichž jméno svítí v budoucnosť
jak slunce mocná zář!

Co chce ten člověk trpaslík,
jenž divé bouři vln
člun svěřil malý, bez plachet,
sám doufání jsa pln?
Co chce ten plavčík bez vesla?
Čas kyne — hle již pnou
se vlny výš a mořská tůň
jej smete v náruč svou!

To všech nás osud společný,
toť slední cíl náš -- hrob,
kam klesne césar s korunou
i žebrák bez ozdob.
Toť, Čase, tvoje odměna
za naše slzy, vzruch,
za to, čím strádal v životě
genius, tvůrčí duch! — — —

Vždy ob čas tyto myšlénky
nám buší mocně v skráň,
my slyšíme jich křídel chvat,
jich tajný pozev: »Vstaň,
rozbouři vlny duše své,
nechť vášeň zahřmí v nich —
a pak si můžeš ulehnout
v kout zase — něm a tich!«

A přijdou potom vzpomínky,
čím býval z nás kdo dřív,
kde přátel našich milý kruh,
kde kouzlo rodných niv!
Jak pomalu se ztrácíme
po bratu zase brat,
jak jeden z nás by věky žil
a druhý — umřel rád...

A jaký div, že slza pak
vykane z oka v ráz
a ňadro teskně vzdechne si:
»Ach, což ten krutý Čas!
Ten odejme nám všecko, vše
a bědno řádí dál
a není potom pomoci
než vzpomínka a — žal.« —

Nuž vzpomeňme dnes, bratří, těch,
již opustili nás
z té řady bratů junáckých,
jež zkosil přísný Čas.
Nuž, věnujme jim vzpomínku,
bdíť s námi jejich duch,
dříve než plesu v objetí
poletí každý druh!

Pak číše vzhůru, zavzni zpěv,
ten český zpěv, ten náš,
ten, před nímž třás se Čechů vrah
a prchal v dálno až!
Nuž zpívejme. Kdo z nás to ví,
co dá nám příští Čas,
zda ve kruhu tom přátelském
se za rok sejdem zas?

(31. prosince 1886).

Mně zdálo se...

Mně zdálo se, že tajným schvácen snem
po bědách života jsem podřim dlouhou chvíli.
A genius mých snů se vznášel nad světem...

Já tušil v ňadru svém, jak tisíc písní kvílí,
jak prosí o život můj odumřelý vzlet —
mé žití ztracené jak nad propastí stálo
a v slze mrazivé, jež skápla s jeho běd,
v mou duši zdrcenou dvé temných zraků plálo,
dvě hvězdy severu, leč v sladké něze jihu...

A tiše kanul čas do bezdna mrtvých věků...
Já dřímal v prokletí... Kol mne ve ručím mihu
svět prchal prostorem, bez konce, v bouřném
jeku.
A nevím, čí to hlas mne vzbudil mrtvých ze snů,
jen vím, že hvězdy mé pak mocným vzplály jasem,
že bleskem cítil jsem v svých ňadrech zkvétat
vesnu

a duch můj vzpružen zas dál v závod letěl
s časem . . .
Pak dívku viděl jsem, jak v skráň mne smrtnou líbá,
jak v srdce mého kryt mi tiskne vonnou růži
a k retům sinavým mi číši plnou shýbá — —

— — — — — — — — — — — — — —

Tak jsem se probudil. Zda duše má se vzmuží,
ó dívko, úsměve, ó svatá Poesie,
Ti zlíbat za to líc a hvězdné oči, rety,
tou vláhou nejčistší, jež z Kastalu se lije
spít srdce znavené a v bájné dospět světy?

DÍL II.

Modlitba.

Ty Bože na nebi, jenž na mou patříš vlasť,
jež v srdci Evropy tak stojí nevelka,
tak vtisknuta jak ostrov do moře
a skromná, trpící — jak chudá Popelka,
hle, k tobě zvedám zrak svůj, chvějnou v prosbě
dlaň:
»Mou matku předrahou, mou vlasť mi, Bože, chraň!«

Je velká v žalu svém a mocná ve svém boji,
je plna svatých ran a starých, ostrých hrotů,
tak tichá, bezbranná tu ode věků stojí
a zrakem bolesti zří divou na cizotu,
jež rukou zločinnou již po ní drze sahá,
chtíc strhnout svatoháv, jenž bedra její kryje,
chtíc rány rozervat — snad v prsa stopit nahá
zas novou dýku — — —
avšak ona posud žije
v svém žalu hlubokém, v svém těžkém, dlouhém
boji,
tak svatá, čistá tak — a věky pohrzená,
od mnohých synů svých tak často opuštěná,
v šanc vydávána kletých dobrodruhů roji,

své krásné oko již již smrtně zvedající,
již z knihy národův na vždycky vymazána,
v otroctví vlečena, v porobu mrzkou sklána
a s hanby znamením na vznešené své líci . . .

Ach matko, vlasti má, tak chtěli tebe zmařit,
bys vnadnou milostí nás nemohla víc dařit,
a národ vlékli černých do okovů
a plesali již na tvém smutném rovu:
Však jinak psáno v dějin spravedlivé knize,
tys umřít nesměla, tak světů kázal Pán,
nesmělo dotlouci to srdce tvoje ryzé
a tělo tvé se stát kořistí lačných vran!
Ty vstalas, matko má, ty žiješ, žiješ zase
k radosti synů svých a světa ku ozdobě,
na počesť tvou, hle, zní zas písně hromohlasé
a naše paže, matko, patří zase Tobě!
Chcem při Tobě vždy, v každý čas a věrně stát!

Ty Bože na nebi, Ty vidíš, jak mám rád
tu malou svoji vlasť, hle, za ni teď se modlím:
»Ó chraň ji, opatruj, jí nedej zahynout,
ať její u nohou, ať v cizině kdes prodlím,
svou ruku ochrannou chtěj nad ní vezdy pnout!
Je dobrá, trpící, tak malá — skor jak dlaň —
Ty Bože na nebi, ó chraň ji, prosím, chraň!

Slovanům.

Krouží sokol nad krajinou,
křídlem hněvně třese,
z očí sivých vzkaz mu blýská:
»Čas již — poznejte se!«
Vzletěl v oblak nedozírný,
matno již se ztrácí
a má hruď div bolem teskným
cele nezkrvácí!
Vždyť ji slyším z černých mraků
onu píseň bájnou,
jak v mé duši kotví náhle
hrůzou děsnotajnou.
Vždyť zřím posud sivé oko,
křídlo jak se třese — —
slyším vzkaz a hruď má sténá:
»Poznejme se«...

Tolik paží, tolik duší,
tolik lásky, vznětu!
Jak v padole luznošatém
čarokrásných květů.
Tolik krásných snů a touhy
a přec tolik žalu! —
Což se nikdy nevzpružíme
svorně k idealu?

Což se nikdy nesepneme
v hromonosné pluky
pravých božích bojovníků
a v šik jarozvuký?
Což nás věčně chabit musí
hydra všedních bojů?
Vznesem přec to trpné čelo
z dlouhých útrap, znojů?

Od Balkánu k ledné točně,
od kavkazských srází
k pošumavským lesním valům
mocnou máme hrázi!
Jedno srdce, jednu duši,
jednu dobrou matku,
jenom vůli — čin a svornosť
a jsme svoji v krátku.
Pak nechť bouří hrdý Západ,
když máme žár Jihu,
mraznou sílu seveřanů,
handžár — vznět — a knihu!
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Krouží sokol, okem blýská,
křídlem v hněvu třese — — —
Slované, soud dějin čeká,
poznejme se, poznejme se!

———

Sokolstvu.

Bujarým letem
tím českým světem
prolétni, sokolí chaso,
ty květe svěží,
ať hřmí či sněží,
junácká sílo a kráso!

Zatluč, kde tichá
lhostejnosť dýchá,
hřej, kde led mrazný se tají!
Písní, jež jímá,
vzbouzej, kde dřímá
Čech bídy na pokraji!

Zaleť i v chýžky
a hromem Žižky
vynuť vzdor z malátných srdcí,
před panské prahy
nanes své snahy,
květ práce, jímž nelze zhrci!

A kde jsou hluši,
zahřmi jim v duši
svá mocná, sokolská hesla!
Hoj, snad ne dosud
zchabil nás osud,
Husitů mysl v nás klesla!

Snad ještě máme
své paže známé,
svá srdce planoucí činem!
Nuže, v boj, bratři,
ať národ patří,
že nejsme prázdným jen stínem!

Že nejsme robi,
jichž sílu zdrobí
zrada či nepřízeň roků,
že jsme jak skála,
jak hradba stálá
naproti vetřelci — soku!

Že padnou spíše
světové říše
než Sokol v jarmo se vprodá!
Zničte nás — lze-li,
nás vede smělý
sokolský duch, kázeň, shoda! — —

Nuž tedy vzlétej,
mohutni, zkvétej,
Sokole bodrý a krásný,
a v jásot jara
nechať hřmí, hárá
ten ozvuk písně mé hlasný:

»Buď zdráva dlouho,
můj sne, má touho,
bujará sokolí chaso!
Ty květe svěží,
ať hřmí či sněží,
junácká sílo a kráso!«

Ty stará písni!

Ty stará písni o národě, vlasti,
kdy vybouří se ňadro české z ťebe?
Vždy nový žár nám vdychuješ, když démon
z žil vlastenců již slední plápol střebe,
když chabne vzlet a nadšení již zmírá,
když pomstou povztyčená páže klesá,
když hyne láska, naděje a víra
a »zhyňte« z dějin zní jak z tůně lesa.
Ó zřím ten čas! Hle, září velkolepou
tvé strofy planou, ňadrem »k boji« buší
a znělky Kollára mně v skráně tepou — —
stařičká písni, zni jen dál mi v duši!

Tys první byla bojovnicí boží,
když slepý Žižka, Tábor vůdcem býval,
když krajem řinčel meč a palcát, oštěp
a ten tvůj chorál hromopádně zníval.
Tys vedla Čechy k vítězství a slávě,
před zvuky tvými Němec prchal palem,
když zpíval Tábor v lité bojů vřavě.
Jen tehda vzpělas truchlivo a žalem,
když srdce Žižky dobuchalo skláno,
když vzplálo témě přibyslavských valů

a nad Lipany zkrvavělé ráno — — —
stařičká písni, matko běd a žalů!

Leč z ruin slávy, z bratrovraždné krve
ty vzlétlas brzy jako fenix zlatý,
když Poděbrada na prestolu seděl
a cizák byl zas zbabělý a klatý. —
Však dozněl zase čarozvuk tvých tonů,
jen bolným echem českou duši trhal,
když za hlaholu pražských věží zvonů
kat k nohám hlav si dvacet sedm vrhal — —
ó tenkrát znělas potají a tiše
v těch srdcích zrytých jako děsná muka!
Až do dna vypit obsah krevné číše!
Stařičká písni, ó mně srdce puká....

Pak štvali tebe z našich chat a srdcí,
tvůj zlatý květ zde nesměl více kvésti,
i prchli bůžci domácího blaha
a z českých prahů vyhostěno štěstí.
A vidím průvod truchlivý a dlouhý,
sbor českých bratří s biblí svatou v čele,
jdou v cizí kraje s žárem teskné touhy,
stín temných dum jim na skráních se stele.
Ty s nimi šlas, ó písni umučená,
zde v chatách jenom úkradem jsi zněla.
A proto srdce vzpomínkou tak stená,
stařičká písni — matko osamělá!

Pak bylas jenom tichým stonem chrámů,
má rodná mluvo, zlobou utýraná,
pohřební píseň tobě odzpívali
a s posměchem jsi ve hrob byla sklána.
A ticho bylo v širém českém kraji,
jak pověsť hrozná má jsi vlasti byla,
kde bodrá srdce hořem umírají,
co na památku ještě tady zbyla.
Ó čím nám byla paměť našich dědů,
dědictví naše vznešeno a svato? — — —
To srdce matky zmučené — a z ledu!
Stařičká písni, pamatuješ na to?

Však kterak nepřítel se zdivil brzy,
když z temna chmur pak zářné jitro vzletlo,
když pěvců šik se vznítil pro Slavii
a z černé půdy víry kvítko zkvetlo...
Ó svaté zvuky, sinajské to zvuky!
Vstal Mojžíš Čechům — Jungmann, Kollár pěli
a v rachot děl a v dějin vírné huky
hřměl pádným valem chorál mocný, smělý:
»Ó žijte, bratři, národu zas svému!«
Hle, duše české, hudbou veršů vzňaty!
Stařičká písni, k slávy diadému
pojď, já tě připnu jako lístek zlatý.

Bratřím na severu.

Vy bratři v mhavé dáli
tam na severu Čech,
proč, když si na vás myslím,
má duše jeden vzdech?
A na prsa to padá
jak bědná, trapná tíž,
ty staročeský ráji,
kdy že se navrátíš?

Co jenom Labe vody
naneslo v cizí dál,
tak mocna vaše muka,
tak velký váš je žal.
A jako Bůh tam v nebi,
tak svatý je váš boj,
žel na té půdě vaší
jen trní, hlod a znoj...

Ó kolik ještě roků
máš nésti těžký kříž,
ty lide pohrzený,
kdy bol svůj dotrpíš?
Kdy anděl bude psáti
dějinnou ve knihu:

»Už líp tam na severu
a blaze na jihu.«

Oh, my se nedočkáme
těch požehnaných dob,
»co Čech to král své vůle
a žádný chlap ni rob.«
To přejde ještě vody
od nás v tu cizí dál,
než blaho budem klidit
a ne víc trud ni žal.

Zdaž mohu vám já dáti
cos v útěchu a ples,
já — parob připoutaný
v to zotročilé »dnes« ?
Ó bratři v mhavé dáli
tam na severu Čech,
přijměte pozdrav z duše,
mou slzu a můj vzdech! — —

Za heslem století!

(Věnováno poutníkům Kostnickým r. 1883).

Za heslem století, za heslem svojí doby
své věren povaze vždy statně kráčel Čech,
nechť odpor lámal jej, nechť rval mu ducha zdoby
ten cizák závistný, vždy býval první všech.
A palcát v pravici, na retu píseň svatou
se vrhal v bojů ryk za volnosť rodu zlatou,
i první vídal svit, když náhle světem létlo
svobody zářné světlo.

Za heslem století Čech zaměnil své zbrané.
A co dřív palcátem a mečem mluvíval,
dnes hotov hájit slovem, pérem odhodlaně
i vrhnout ducha svého času ve příval.
A hojna byla žeň, ať meč svůj z pochvy tasil,
ať v pole světové hrsť myšlének svých nasil,
svět žasnul nad silou těch starých českých vojů
vítězných — v prostřed znojů.

Oj, věrni zůstanem té památce svých dědů,
byť v kouty neznámé byl vmetán jejich prach,
té ducha velsíle i myšlének jich sledu,
byť cizák vnadou svou nás ve své sítě táh!
Oj, věrni zůstanem své osobité kráse,
jež v světa dějinách se blýskla v mocném jase
a vrhla nad povrch sta nejkrásnějších prací — —
ó, chcem-li — jsme již tací!

A čím jsme bývali? Na vlnách malou lodí
tak plujem okeánem valných národů.
Kolem nás bouř a blesk si stále vojevodí
a pro právo jsme šli vždy krve ve brodu.
Již v hrob nám ustlali a znamenali křížem...
My posud plujeme a svatým poutem vížem
se navzájem: »Pro vlasti zdar a matky Slávy!«
tak duchem statni, zdrávi!

Ó vidím do nebes, zkad svaté, drahé hlavy
těch světců národa na ten náš patří vzruch.
I slzím v pohnutí a klnu osud dravý,
jímž často poklesnul té naší slávy duch...
Ó hlavy předrahé, ó hlavy našich dědů,
vy srdce nejčistší, ve vašem ducha sledu
dál půjdem pro volnosť, za ideí svých štítem
v tom věčném boji litém!

Pro ten Váš popel jdem tak zhrzený — až k pláči —
pro Vaši památku do minulosti let!
Vy hlavy zmučené tou zlobou běsnou, dračí,
vy těla spálená a rozmetaná v svět!
Pro naši potěchu — i aby světy znaly,
jaké to poctivce nám drzé ruce sklály,
ty ruce katanů, ty hrdé stvůry Říma,
tož: Husa, Jeronyma!

Česká píseň.

Letí vichr českým krajem,
na svých křídlech mocnou zvěsť,
šumí dolem, každým hájem
i potůčku nad okrajem
zastaví svých křídel chřest.

V paláce i malé chaty
vnáší šumnou peruť svou,
ze sna budí zdřimlé braty:
»Vstávejte, jeť boj náš svatý
za otčinu předrahou!«

Někdy sladkou písní šumí
plnou něhy, úsměvů,
jindy, jak kdy bol svůj tlumí —
někdo mu přec porozumí
v citů mocných záchvěvu.

Časem hřímá zpěvem hromným,
to v něm plane svatý hněv:
»Národe, buď neoblomným,
nepodajným, nikdy skromným,
hrd buď jak tvůj starý lev!«

Je to píseň našich dědů,
stará jak ta naše řeč,

»nikdy spát, vždy stále k předu —«
musel bys mít srdce z ledu,
abys nešel potom v seč!

Slyšíš ji — teď právě hřímá,
bouří českou krajinou,
vzhůru ten, kdo ještě dřímá,
národům již prchla zima
se svou zlobou třeskutou.

Vesny čas se usmál sladký
na lidstvo i národy!
Ku předu a nikdy zpátky,
čeští otci, české matky,
jménem velké svobody!

Duj jen, vichře, hromu písní,
lítej českých po krajích,
smeť, co posud žije v plísni,
a kde koho bolesť tísní,
zaměň ji na ples a smích!

Žijem posud a chcem žíti,
jak nám káže lidská česť!
Nuže v boj, kdo s námi cítí,
za svobodu, české bytí,
boj náš dobrý, svatý jest!

Pan Milota.

Již pátá noc, co v hradě svém
poklidu více nemá,
co děsí ho i pouhý stín
i stěny tváře němá,
on vidí hrot ten krvavý,
jenž Otakara zbodal,
Milota z Dědic, prorada,
jenž vlasť a krále prodal.

Darmo se chápe poháru,
by žhavým mokem stavil
ten krále zjev, té vlasti zjev,
jíž srdce rozkrvavil.
Nadarmo bloudí po síních,
ret do modlení křiví
Milota z Dědic, prorada,
a vous a vlas rve sivý.

Kdes v síni viděl na stěně
zjev zmučeného Krista,
zde spíná ruce k modlení,
zde potěcha je jistá.

Však Satan, jenž spal ve hrudí,
mu v nitro děsně bouří:
»To národ tvůj, to čacký král,
jež ty jsi prodal v bouři!«

A na to s hromem výčitek
Milota prchá z hradu,
zimničně pálí jeho skráň,
on musí do pochladu.
Tam dole v šeru kývají
naň známé drobné chaty,
k nim zaměřil svůj spěšný krok
Milota — zrádce klatý!

A bloudí mezi chatkami,
své duše poklid hledá,
však darmo — ze všad kyne mu
postava krále bledá.
Ať mhouří oči, zakrývá
si chvějící se dlaní,
on zří tu děsnou postavu
ubitou — s rudou skrání...

»Což, dobrý Bože na nebi,
to věčně trvat bude?
Což ani v bědném pokání
má duše nezabude?«

Dál pospíchá pan Milota
se srdcem v bázni zrytým,
s prorady běsným ještěrem,
s výčitek hadem litým...

Před slední chatou postanul,
zkad v ústrety mu plálo
zarudlé světlo, které v nach
mu líce rozehrálo.
To starý zbrojnoš Zbyněk tam,
jenž sloužil vlasti léta,
mezi svou malou rodinou
poznovu jarem zkvétá.

A zvědav patří Milota
okénkem do vnitř chaty,
jak před zrakem mu roste báj
a ráje poklid svatý.
Jak starý Zbyněk, který meč
jen uměl chovat dříve,
děvčátko luzné na klíně
si hoví v dumce snivé...

A podál žena s robátkem
s pobožnou na rtech písní
a všickni v teple útulném
k sobě se sladce tísní.

»Tam srdci svému pohovím,
spočinu po dnech zloby,
tam nový stánek poklidu
si duše moje zrobí.«

Tak šepce chvějně Milota
a stírá slzu s oka,
jež v pekelný žár myšlének
mu tryskla ze hluboka.
»Ty starý Zbyňku, druhu můj,
kdybys ty věděl asi,
že ni to srdce v potluku
Milota nepozná si« — — —

Pokojným hlasem vypráví
svým drahým Zbyněk dobrý,
jak s Otakarem rvali se
tam s baltickými obry.
Jak vezdy palmu vítězství
nosili z bitev domů
a nebáli se nikoho,
ni blesků ani hromů!

»Býval to, býval dobrý král,
ten Otakar náš druhý,
on víc než sebe miloval
ty žírné české luhy.

Pro českou slávu všecko dal,
vždy prvý s hřebcem pádil —
žel, v letu jeho vítězném
pan Milota ho zradil.

Býval to, býval slavný král,
ten Otakar náš drahý,
on slávě všecko zaprodal,
své činy, svoje snahy.
Pro slávu jména českého,
pro volnosť svého lidu
on hotov byl svou cedit krev,
nepřál si nikdy klidu.

Já tam byl v poli Moravském,
v tom poli děsné smrti,
na něž jen pouhá vzpomínka
mé srdce rve a drtí.
Já tam byl, hodlal vítězit
a musil prchat s hanou,
zřel mříti krále zlatého
a hovit zrádce stranou...«

Umlknul starý vypravěč,
svěsil svou vetchou hlavu,
na Otakara vzpomínal,
na českou myslil slávu.

A děvče malé na klíně
svým hláskem šeptá sladce:
»Otakar druhý, slavný král,
Milota z Dědic — zrádce!« ...

A venku stojí prorada
a rve si hlavu šedou,
vždyť prostá slova dítěcí
mu v srdce dýkou jedou.
Zde v tomto koutku útulném,
kde mněl: strasť mizí všecka —
zde k němu nejvíc hřímal svět
tím žvavým retem děcka.

»Ó hrůza, mor a kletba mně
za prokletou tu zradu!«
Milota vzkřik a šíleně
utíká k svému hradu.
A krutý výsměch za sebou
hřmět slyší dálnou plání:
»Miloto, zrádce národa,
ha — dej se na pokání!« .

U hranice Husovy.

V slavnostním hávu dlela Kostnice.
Dým černý k nebi stoupal — — --
Kol všade panstva, lidu tisíce.
A než doplála kletá hranice,
Tvůj duch se, Jene, v zoři pravdy koupal...

Dozněly zpěvy pohřební
za odpuštění Husa vin.
A pochopové zlověstní
konají práci poslední,
vrhají popel v chladný Rýn.

Král Sigmund s kvapem odcválal
a za ním panstva davy.
Kraj slávou cel se otřásal. —
Kol mnichů plno v šíř i dál
skloněné v prachu hlavy.

Michal de Causis s Pálečem
teď klidně mohou spáti,
což na tom, že je česká zem
prokleje i s tím koncilem,
s nímž v jedno byli spjati!

Jim Hus byl trnem ve oku
a proto pryč s ním navždy!
Tak děli v duši hluboku
a jedem lživých výroků
se dopouštějí bratrovraždy! —

Zadumán stojí starý Chlum
a vedle Václav z Dubé.
Zoufale hledí oba k nebesům,
pěsť zaťatou a v očích slzí tlum,
bol divý jimi škube.

Tak's musel, Jene, dokonat
v té dálné zemi cizí,
že nechtěl jsi se moci bát,
že bídnou lží jsi nechtěl rvát
své srdce dobré, ryzí!

Svým králem vyzván před koncil,
šel's omýt svoji vinu,
zač dýchal jsi a čím jsi žil,
měl's prohlásit za pekla díl
a lháti Hospodinu!

Jaký to král, při boží hněv,
jenž dané slovo ruší!
Líc plane studem, bouří krev,
žár divý sálá ze všech cév
a srdce hromem buší! —

Až donesem tu hroznou zvěsť
do naší české země! — —
pak nechť to šlehne ze všech měst,
pak otaž se, kde tvoje česť,
ty chabé české plémě!

Vzkaz Janův měj vždy v paměti:
»Za pravdu dej i žití,
byť třeba smrť i v zápětí,
pravda přetrvá století
i zlobné vlnobití.«

Nuž za tu pravdu přesvatou,
za pravdu svého Krista,
již sobci lhaví nezmatou
ni kletbami ni úplatou,
jež jedna jest a čistá:

Tak vznešená, jak sám je Bůh,
jenž přesahuje světy.
Jak nezaplál by pro ni duch,
jenž v číši matných pochyb, tuch,
žíznivé smáčí rety! — —

Již vidím národ zdvižený
v rozmachu svojí síly,
odkazem Jana vznícený,
svým vlastním králem zhrzený,
k jasnému hledí cíli!

»Za svatou víru, za volnosť,«
zní hesla jeho svatá.
A vidím dále v budoucnosť
lid český tmy a vazby prost
s cizinou v boje chvátá....

Pak vidím planout český kraj
zuřivých bojů žáry.
Smrť dýchá tam, kde voněl háj,
v poušť obrací se žírný ráj,
v pláč lidu úsměv jarý. — —

A nad tím české slávy duch
k nebesům v pláči letí,
vždyť vlastní krve cítí puch,
zří, kterak válčí s druhem druh,
nehodné české děti — — —«

Domluvil v slzách starý Chlum
a vedle Berka jako stín...
»Nuž do vlasti, nechť vzlétne z dum
duch české slávy k nebesům —«
a v dáli klidně šumí Rýn...

Proslov

přednesený při otevření znovu zřízeného divadla besedy „Barák" dne 6. března 1887.

Buž, vítejte nám v tomto chrámku malém,
příznivci naši, svědci bodrých snah,
na cestě té za pravdou, ideálem,
v tom boji světla se tmou neustálém
jest každý z vás nám prospěšen a drah!

Jen krůpěj malá z velké zjevů číše
to kane dnes — ta neposilní vás,
však její třpyt k nám volá: »Výše, výše,
do chrámu Uměn, volněj hruď kde dýše,
z pout všedních odkud k nebi touží duch!«

Přijměte vděkem, co dnes podávají
vám svorné ruce, svorný v práci duch
a mněte, v každém počátku že tají
se síly vzmach, že ti jen prohrávají,
jimž v zárodku již k smíchu snahy vzlet a ruch.

Seč můžem, dáme. Byť i chabé síly,
přec vůle dobrá chvály zaslouží,

ten platen nic, kdo v koutku blouzní, kvílí
a místo činu ve rozhodné chvíli
po klidu matném, prázdném zatouží!

My víme, že nám bojovati bude
s nadutou pýchou, davů hloupostí,
leč zásadám svým věrni vždy a všude
odplatu vezmem za své snahy chudé,
a štěstí u nás přec se zahostí. —

Nuž rostiž, zkvétej, sne náš čarotklivý,
buď růží, která vůni šíří kol,
buď slavíkem, jenž v šeru tvoří divy,
buď ořem, který přes lada a nivy
s orkánem letí smělý ve zápol.

Buď dívkou nyjící, buď hrdou ženou,
buď hrdinou, jenž čacký hájí rod,
buď obrazem, buď každou žití scénou,
z níž čerpá lid náš s myslí rozechvěnou
útěchy balsám, pokyn pro život.

Buď vším, buď vším, co blaží nás tak v žití,
co zve nás z trudu v písní svatoháj,
majákem budiž v běsném vlnobití,
když zevšad na nás zhoubná bouř se řítí
paluby až až po okraj.

Leč v srdci mužnosť, odoláme všemu,
přes doby nepřízeň jen hrdě v před!
Vše v oběť dejme ideálu svému
a byť jen lístkem k slávy diadému
náš přispěl činný střed,

to stačí vkouzlit radosť v české nivy,
to dosti jest pro vespolný náš cíl....
Nuž zkvétej, rostiž, sne náš čarotklivý
buď slavíkem, jenž v šeru tvoří divy,
jak tvoříval je veliký náš Tyl.

Památce nesmrtelného Baráka.

(Proslov přednesený dne 15. června roku 1884 o „večeru Barákově").

Byl velikým, jak málo bylo Čechů,
byl vznešeným s tím znakem Krista v čele,
měl srdce poctivé a vezdy směle
vystoupal s pravdou v bojovníků cechu.

Přetvářky neznal mrzkých lichotníků,
ni cesty prodajné, ni všední zloby,
jež vlastní bratry kácí do poroby
a s drzou tváří tučných žádá díků.

Jen jedno cítil: »že mu bojovati,«
jen jedno toužil: »buďme svoji brati!«

Za pravdy projev doved snášet bídu
a za ni dal se do okovů vléci,
dal srdce své si mučit v mužné pleci,
než aby prodal svatá práva lidu,
radš okovy než slovo lživé v retu,
radš temnou kobu než vzduch zakoupený,
než palác, peníz, radš hlad, holé stěny,
moh celému se postaviti světu
a říci chásce farizejců kleté:
»Kdo může z vás mne vinit z hříchu — rcete?«

A to byl on!.... Kdož nectil by ho za to?
On velikým byl bojovníkem božím,
šel za cílem jen kamením a hložím
a srdce jeho v ohni bylo zlato.

Kdož by jej neměl — světce — milovati?
Žel, že nám zhynul dřív než mohl spatřit
národy slávské v svornosti se bratřit,
ty národy, v nichž jedno srdce znáti,
že nezaslech, jak z věků šeré plísně
se řinou první sloky sjednocené písně!

Spi sladce, Veliký! Ač želíme Tvé ztráty,
Tvůj duch se neztratil, ten mezi námi žije.
Již cítím srdce všech, jak v svorném tluku bije
a chorál slyším vznešený a svatý:

»Vždy jako on — jen s pravdy mocným štítem,
vždy jako on — až do žalářů třeba,
za práva lidstva a za chudých chleba
kráčejte v před ve šiku jednolitém.«

Nechť tříská hrom do českých do baráků,
v tom stroji světovém jen pevně držme páku!

Sen Tartiniho.

Na loži dřímá Tartini
spit kouzlem mladé slávy
a v reji burném divný sen
kol jeho tančí hlavy.

On zří, jak v stupeň nejvyšší
k věčnému slávy trónu
jej povznes genij umění
na křídlech smělých tonů.

On zří, jak vavřín nejkrasší
mu v hrdou vtlačil skráni
a dal mu v úděl, člověčstvu
by zářil hvězdou ranní.

A v božské této oslavě
Tartini kolem zírá,
v své ruce odkaz věčných snů,
tož drahé housle svírá...

Pak přišel Satan odněkud
vyšňořen, s okem sůvy,
před ním se sklonil pitvorně
a přepokorně mluví:

Ó králi tonů vznešený,
ty velký ve svém vzletu,
ty smělý ve svém nadšení,
jenž krásou mluvíš k světu.

Ó pane lidstvo bavící
s tím laurem v skráni hrdé,
přej, bych se sluhou skláněl v prach
před tebou v zemi tvrdé.

Chci šlépěj tvoji sledovat,
pít z číše tvojí slávy,
se stolu tvého drobty brát,
laur vinout kol tvé hlavy.

Jsem sice jenom chudý brach,
v své touze smělý příliš,
bych krokem psa tě sledoval
po dráze, kterou pílíš.

Leč to mně těchou bude vždy
— rač slyšet dál, můj pane —
že v houslích jevím trochu též
své city potrhané.

Já též jsem« — »Ha, tys hudebník,«
Tartini v řeč mu skočil,

»nuž za sluhu tě přijímám,
dobře, žes ke mně vkročil.

Leč v novém tomto přijetí
záhodno také bude,
by pán tvůj zvěděl z počátku,
jak sluha dobře hude.

Zde vezmi housle do pěsti,
jdu spat — a než se počnou
mé oči svírat blahým snem,
spusť, brachu, hezky skočnou.

Mám rád však tony divoké,
v nichž celý vesmír bouří,
z nichž blesky srší, mluví hrom
a Satan sám se chmouří.

Nuž troufáš-li si vyloudit
z mých houslí něco k žasu,
hrej — pakli nechceš, neumíš,
jít můžeš třeba k ďasu!«

Zasmál se Satan příšerně,
vycenil ostré zuby,
je mu to tuze k podivu,
že pán se takto chlubí.

A pyšně housle odmítna
vyňal si z ňader cosi
tak jako houslím podobné
a pána v smíchu prosí:

»Rač, mistře, v lože ulehnout,
zahraju něco k žasu,
nad čím ti strne srdce, sluch —
pak půjdu, haha — k ďasu...«

Nesmál se více Tartini,
když na své lože lehal,
jen přimhouřeným okem zřel,
jak sluha smyčcem šlehal.

A zdá se mu, že vidí jej
růst v divů postať bájnou,
ba již se také hrůzný cit
v něm ozval hudbou tajnou.

Leč brzy srdce přemohl
a dál pak chladně zíral,
jak housle svoje podivné
ten sluha v pěsti svíral.

Zasmál se Satan potřetí,
jak ďasů hloupým zvykem

a kobou náhle hudby bouř
se nesla okamžikem.

Ba víc než svět, jak mistr ždál,
v ní celé peklo hřmělo,
z ní blesky rázem sršely
a vše v ní pomstou vřelo.

Tož pomstou děsnou, divokou,
by poznal mistr rázem,
jak bídný, malý v umu svém,
tož pekla žárným vzkazem!

Tož jekem bouře oblačné,
v níž struny samy žasly,
jakoby prasknout musely,
smrti se tuchou třásly.

A Satan hrál a hrál a hrál,
až mistr chvěl se bázní,
že vzbouří se mu celá hruď,
že v hudbě té se zblázní.

A Satan hrál a hrál a hrál,
a mistr chvěl se, kroutil
jak tygr, jehož v náruč svou
had obrovitý zhroutil.

A Satan hrál a nedbal nic,
že v tonech sám se chvěje
jak sopky jícen, kterým v ráz
se moře lávy leje.

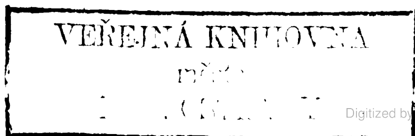
A Satan hrál a nevěděl,
že mistr v děsné bázni,
že řve již jako lačný lev,
že mučen stěná, blázní! — — —

Poslední zvuk zněl s chechtotem,
až unik zvolna v dáli — — —
a mistr zřel, jak noci tmou
dvě oči pomstou vzplály...

On slyší krutý výsměšek
v slovech, jež k němu vanou:
»Slyšel jsi, mistře, ďasa hrát
sonatu pekla ždanou!«

A mistr v ráz se probouzí,
popadá housle svoje,
by s ďáblem ještě v konci snu
se pustil do souboje.

A mistr s vášní v struny hřměl,
až stěny kol se chvěly,

leč ďábla děsnou sonatou
mu struny nezavzněly...

»Ó pekla děsný přízraku,
naposled zjev mi ještě
tu bouři strun a nesvírej
mé srdce v touhy kleště!«

A znovu housle popadá
s divokým, lačným spěchem,
leč struny jedva sténají
uprchlé bouře echem...

Což mnil pak mistr v záchvatu,
že bolem zhynout musí!
Vždyť píseň ďábla nezahrál
a před ním housle — v kusy! — — —

Pláč Sisyfův.

Ó propasť zející, v niž kámen můj se valí,
zda může obsáhnout mé zoufalství a žaly,
 můj věčný boj a zápol?
Zda slzy prokleté, jež mrznou dřív než zkalí
 mých očí vřelý plápol?

V šíř roste srdce mé a v dálno pekla vniká.
V něm víří démon zla a smečka ďáblů hýká
 a chechtá se mé práci!
Ó smích ten příšerný a břitký jako dýka
 v noc ňader mých se ztrácí.

Kdy kámen dovalím? Kdy vykrvácím z potu,
jenž ve tvář pleská mi jak tisíc palných hrotů,
 kdy pomsty ještěr zasne?
Již k smrti umdlévám, leč stále musím v psotu
 a naděj má již hasne...

Ha, slyšte, žasněte — můj kámen s hromem valí
se v temné propasti, přes rokle, smrtné skály.
Jak příšerné to zvuky! —
Snad teď si spočinu? — Zrak mdlobou již se
kalí —
dech sípá — hrozné muky!

Ó kletba stohlasá, ó tisíckrát buď běda,
neb sotva stín a klid mé znavné srdce hledá,
ďas hřímá z mračných kůrů:
»Vstaň, kletý Sisyfe, drak pomsty již se zvedá,
pojď kámen valit vzhůru!«

OBSAH:

DÍL I.

DATE DUE			

Stanford University Libraries
3 6105 039 089 169

